

Справа „Патюрель проти Франції” („Paturel v. France”)

У рішенні, ухваленому 22 грудня 2005 року у справі *„Патюрель проти Франції”*, Суд постановив, що

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Суд дійшов висновку, що сам факт визнання порушення є достатньою компенсацією моральної шкоди. Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 6900 євро на відшкодування матеріальної шкоди і 7820 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник Крістіан Патюрель є громадянином Франції, народився 1947 року і мешкає у м. Крот.

У лютому 1996 року вийшла друком книга заявника “Секти, релігії та громадські свободи”, яку він опублікував за свій власний кошт. У цій книзі автор нещадно критикував діяльність приватних антисектанських рухів, що отримували державне фінансування. Особливого нападу зазнало “Національне об’єднання асоціацій щодо захисту сімей та особи” (далі - НОАЗСО), діяльність якого зосереджувалась головним чином на протидії сектанським організаціям.

НОАЗСО звернулось з позовом про притягнення заявника та його видавця до відповідальності за поширення неправдивої інформації. У березні 1997 року суд ухвалив рішення, у якому визнав відповідачів винними у вчиненні дифамації (поширення неправдивої інформації, що принижує гідність). Суд зобов’язав заявника і директора видавництва сплатити відповідно 20000 і 10000 франків штрафу (приблизно 3050 і 1520 євро), а також 15000 євро позивачу на відшкодування матеріальної шкоди. Також відповідачі повинні були опублікувати це рішення у двох визначених газетах. Це рішення було підтримане апеляційним судом.

У своїх рішеннях і суд першої інстанції, і апеляційний суд зазначили, що хоча публічний осуд автором надмірної зятятості у боротьбі проти сектанських рухів можна вважати цілком виправданим, проте п. Патюрель не спромігся дотримати вимог належного викладу фактів та розсудливого використання висловів. До того ж, у своїй книзі він продемонстрував особисте вороже ставлення до НОАЗСО.

Касаційну скаргу заявника на зазначені рішення також було відхилено.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував, що його кримінальне засудження було порушенням ст. 9 (свобода думки, совісті і віросповідання) та ст. 10 Конвенції.

Суд вирішив розглянути скаргу заявника виключно стосовно порушення ст. 10 Конвенції. Головне питання, яке слід було вирішити, полягало у тому, чи було втручання у свободу вираження поглядів необхідним у демократичному суспільстві.

Національні суди дійшли висновку, що заявник виявився неспроможним довести правдивість своїх заяв. На противагу підходу національних судів Суд вважав, що твердження заявника були оціночними міркуваннями, а не викладом фактів і стосувались справи суспільного значення. Суд нагадав далі свій висновок про те, що немає обов'язку доводити правдивість оціночних суджень. Попри це він звернув увагу на виклад заявником витягів з численних документів, що в будь-якому разі слід вважати достатньою фактичною підставою для оціночних міркувань.

Національні суди піддали особливому осуду той факт, що заявник був надміру нестримним у виборі своїх висловлювань. Суд першої інстанції у своєму рішенні наголосив на тому, що “заявник, вдаючись до використання особливо брутальних і різких виразів щодо позивача, перевищив дозволені межі, допустимі для таких дебатів”. Суд, зі свого боку, визнав, що окремі абзаци книги справді несли негативний зміст. Однак поза певною ворожістю, яка прочитувалася у відповідних фрагментах, та винятковою гостротою окремих висловлювань головний акцент у книзі був зроблений на викритті методів, що зазвичай використовуються у боротьбі з організаціями, означеними словом “секти”.

Поряд з цим Суд відзначив, що питання про діяльність “сект” та “сектанських рухів” широко обговорювалося європейською громадськістю взагалі. Це питання було однозначно справою суспільного значення, а відтак межі втручання у свободу вираження поглядів з цього питання мають бути вужчими, аніж стосовно обговорення інших, менш значних справ.

Суд також звернув увагу на ту обставину, що у своїх рішеннях національні суди наголошували на особистій, вочевидь виявленій, ворожості автора до НОАЗСО. Далі він відзначив, що, наголошуючи на цьому, суди вказували на релігійну належність заявника до організації “Свідки Єгови”. Зокрема суд першої інстанції відзначив, що особиста ворожість заявника до НОАЗСО зумовлена передусім тим, що організація “Свідки Єгови” була внесена НОАЗСО до переліку сект. Натомість апеляційний суд

зауважив, що в особливо “нестримних” фрагментах книги автор “приписує НОАЗСО ті хиби, які зазвичай властиві самим сектам”.

Суд зрештою вказав, що міркування, викладені у рішеннях судів, були спрямовувані за своїм змістом проти організації “Свідки Єгови” та заявника як члена цієї організації. Такі міркування не можуть вважатися достатніми і належними підставами притягнення його до відповідальності.

На додаток Суд відзначив, що ті громадські організації, які долучаються до публічних дебатів із загальних питань, мають бути відкритими до прискіпливої уваги громадськості і виявляти підвищений ступінь толерантності до критики їхніх цілей і засобів з боку опонентів.

Оцінюючи суворість призначеного заявнику покарання, Суд констатував, що хоча суми штрафів і не були високими, це покарання не можна вважати справедливим, якщо взяти до уваги суму призначеного до сплати позивачу матеріального відшкодування та витрати на опублікування рішення суду у двох друкованих виданнях.

Отож Суд постановив, що мало місце порушення ст. 10 Конвенції.